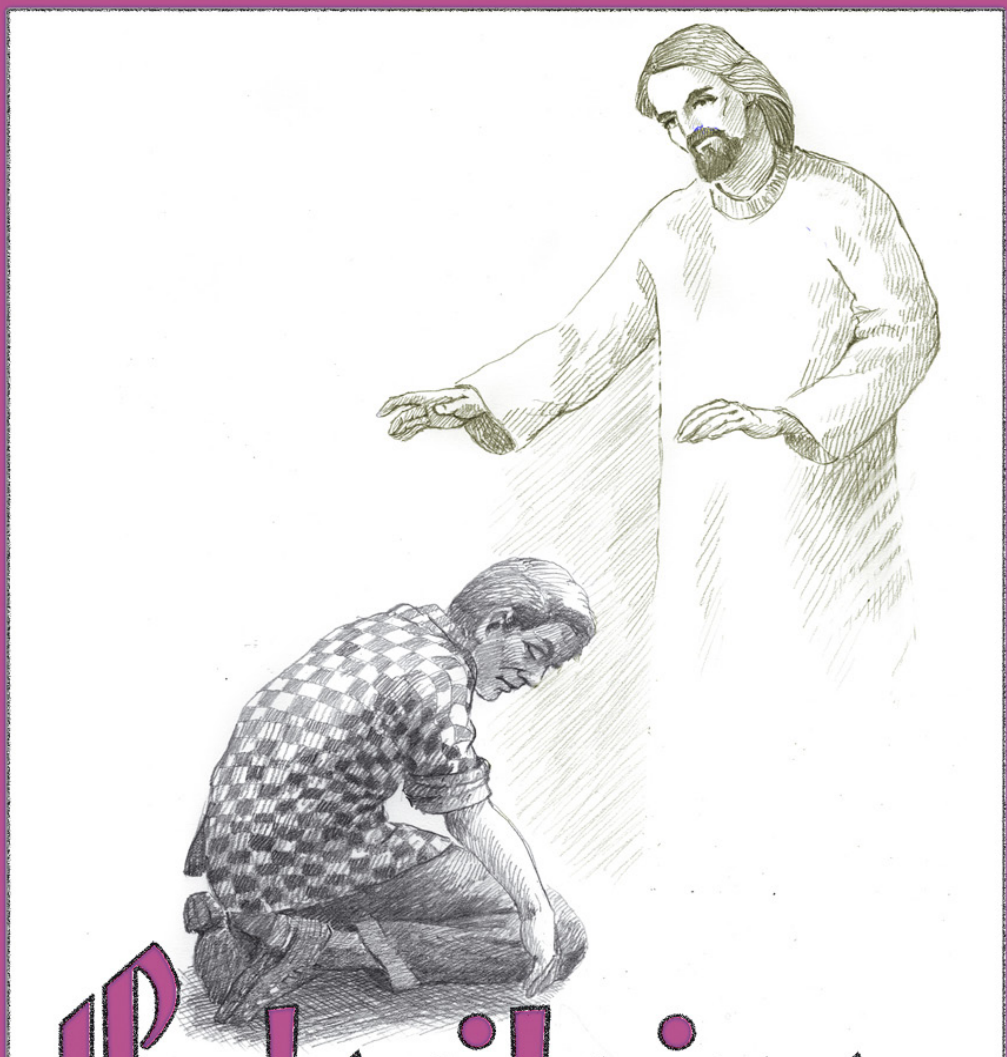

Luterilainen

NUMERO 1 2019 ❄ 1926-2019 ❄ 94. VUOSIKERTA

Jos te pysytte minun sanassani, niin te totisesti olette minun opetuslapsiani; ja te tulette tuntemaan totuuden, ja totuus on tekevä teidät vapaiksi.

Joh. 8:31, 32

MARTTI LUTHER

Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän loi hänet. (1 Moos. 1:27)

Tässä Mooses ei käytä sanaa ’kaltaisuus’, vaan ainoastaan sanaa ’kuva’. Muuta syytä kertaamiseen en näe kuin että voimme käsittää sen korostamiseksi niin, että se kuvastaa Luojan iloa ja riemua tuon ihanan työn johdosta, jonka hän on tehnyt. Siinä Mooses siis ilmaisee, ettei Jumala ole niin ihastunut muista luoduistaan kuin ihmisestä, jonka hän on luonut kaltaisekseen. Muita elollisia sanotaan Jumalan jäljiksi, mutta ainoastaan ihminen on Jumalan kuva, niin kuin oppisana kuuluu. Muissa luoduissa Jumala opitaan tuntemaan hänen jäljistään, mutta ihmisessä, erityisesti Aadamissa todellisuudessa, koska hänessä on viisaus, vanhurskaus ja kaiken tuntemus, niin että hänestä syystä voidaan käyttää sanaa mikrokosmos (pienoismaailma). Hän nimittäin ymmärsi taivaan, maan ja koko luomakunnan. Tämä siis ilahduttaa Jumalaa, että hän on saanut aikaan niin kauniin luomuksen.

Jumala on myös, niin kuin hän on ilahtunut päätöksestään luoda ihminen ja sen toteuttamisesta, samoin epäilemättä ilahtunut tämän työnsä uudistamisesta Poikansa ja Vapahtajamme Kristuksen kautta. Tätä on hyödyllistä ajatella, koska näet Jumalalla on mitä parhaat ajatukset meistä ja hän ilahtuu ajatellessaan ja päättäessään Kristukseen uskoneiden palauttamisesta hengelliseen elämään kuolleiden ylösnousemuksessa.

Ensimmäisen Mooseksen kirjan selitys 1–7. Suom. Heikki Koskenniemi. Hämeenlinna: 2004 (Suomen Luthersäätiö). 72.

Luterilainen

94. vuosikerta

ISSN 0355-7685

N:o 1 2019

”Nyt kuin kuvastimesta”

Jumalan armosta on jälleen ilmestynyt uuden vuosikerran ensimmäinen numero Luterilaisesta. Haluan jo tässä vaiheessa kiittää kaikkia lehden tilaajia, sekä sen uskollisia levittäjiä tuestanne evankeliumin työssä. Toimintanne on korvaamattoman arvokasta ja on ilo aloittaa tämä luterilaisten kirjoitusten vuosi tietäen, että monen käden kautta sanoma Jumalan armosta Kristuksessa kulkeutuu ystävien ulottuville. Herramme antakoon siunauksensa tälle työlle tahtonsa mukaan.

Vuoden ensimmäinen Luterilainen aloittaa nyt kolmen numeron teemajakson aiheesta ”Jumalan kuva”. Näissä numeroissa tarkastelemme aihetta uskontunnustuksen opinkohtien perspektiivistä. Tässä numerossa tarkastelemme ihmistä Jumalan kuvana luomistyön näkökulmasta. Samoin aloitamme nyt sarjan pastori Markku Särelän kirjoituksia koskien kristillistä maailmankuvaa. Sarjan aloittaa osa, joka koskee vanhurskasta Jumalaa.

Siunattuja lukuhetkiä!

Markus Mäkinen

”Minä saan nähdä kasvosi vanhurskaudessa, herätessäni ravita itseni muotosi katselemisella.” Ps. 17:16

Daavid kirjoittaa psalmissa tilanteessa, josta ei näytä olevan mitään hyvää. Hän näkee itsensä jumalattomien uhkan ja vihan kohteena. (j.9) Hän kuitenkin osoittaa psalmin alussa, että hän on toiminut täysin vanhurskauden mukaan. Häneen kohdistetulla väkivallalla ei siis ole mitään perustetta. Daavid myös huomauttaa, etteivät vihamieliset epäuskoiset jumalattomuudestaan huolimatta kärsi maailmassa puutetta, vaan heillä menee usein hyvin. Daavid puhuu kirjoittaa ”tämän maailman ihmisistä, joiden osa on tässä elämässä, joiden vatsan sinä [Jumala] täytät antimillasi” (j. 14)

Tämä on tilanne, jonka kanssa uskovat kaikkina aikoina ovat joutuneet vastatusten ja jossa he ovat kaikkina aikoina eläneet. Me kristityt usein näemme jumalattomalla korkean elintason. Hänen vihamielinen käytöksensä meitä kohtaan herättää meissä kysymyksen – Mitä me tälle teimme?

Tätä kysymystä meidän tulisikin tutkia huolella. Sillä kohtaamasi viha voi nousta syntiinlangenneen luonnollisen ihmisen vihasta Jumalaa ja tämän lapsia kohtaan. Raamattu opettaa, että näin on. Mutta on syytä huomata, että kuitenkin monesti olemme langenneet itse puhumaan loukkaavasti tai toimineet vihassa. Ei silloin olekaan syytä ihmetellä, että meillekin jotain tällaista tapahtuu.

Mutta jos olemme psalmistan tavoin täysin viattomia, niin mistä löydämme lohdun? Sitä tosiaan kaivataan, kun maailmalliset ihmiset reagoivat huomatessaan erottavan juovan välillämme. Silloin on siunaukseksi, että meillä on se maine, että kuulumme Jeesuksen opetuslapsiin, kunhan tuo maine ei perustu ainoastaan ulkonaiseen kristillisyyteen, vaan siihen, että

annamme Kristuksesta lähtevän valomme loistaa ihmisten edessä. (Matt. 5:16)

Meidän tulisikin yhdessä Daavidin kanssa pysyä toivossa – varsinkin, jos joudumme kärsimään köyhyyttä – sanoen: ” Minä saan herätessäni ravita itseni muotosi katselemisella.” – Kristuksen tulevassa valtakunnassa ei ole nälkää, tai vainoja.

Mutta olisihan toki pinnallista, jos pitäisimme taivaanvaltakuntaa vain paikkana, jossa kaikki on helppoa. Niin paljon helpotusta kuin tulevaisuutemme toivoon sisältyykin, se on paljon enemmän. Mikä siis tekee pelastuksestamme niin autuaallisen? Se on Jumalan läheisyys, hänen välitön läsnäolonsa kanssamme. Sitä ei koske nämä sanat: ”Sillä ei kukaan, joka näkee minut, jää eloon.” (2 Moos. 33:20), eikä: ”Herra … asuu valkeudessa, mitä kukaan ei voi lähestyä.” (1 Tim. 6:16) Vaan nämä Daavidin sanat käyvät toteen: ”Minä saan nähdä kasvosi vanhurskaudessa, herätessäni ravita itseni muotosi katselemisella.”

Vauraassa eurooppalaisessa yhteiskunnassamme emme ole seitsemän vuosikymmenen ajan todella nähneet nälkää – siitä kiitos Jumalalle. Joudumme käyttämään mielikuvitustamme, kun ajattelemme mitä nälänhätä todella on, ja vielä enemmän, että olisimme todella nälissämme. Ajattelehan tuolla tapaa ja sitten hetkeä, kun yllättäen saat jälleen yllin kyllin syötävää. Sitä Daavid tarkoittaa, kun hän kirjoittaa: ”Saan ravita itseni muotosi katselemisella.” Autuutenamme on silloin Jumalan läsnäolo, jota täällä ajassa voimme tuskin kuvitella.

Thomas Voigt
Bahrenin ja Buchholtz:n itsenäisten luterilaisten seurakuntien pastori, Saksa.

Mitä ”Jumalan kuva” tarkoittaa?

Ihminen etsii luonnostaan merkitystä ja selitystä olemassaololleen. Hän on myös aikojen saatossa kehitellyt monenlaisia versioita tähän tiedonjanoonsa. Jumala on kuitenkin ilmoittanut Raamatussa vastauksen tähän kysymykseen. Hän ilmoittaa itse luoneensa ihmisen, ja samalla antaen tämän olemassaololle merkityksen. Se löytyy ilmoituksesta, että Jumala loi ihmisen kuvakseen ja kaltaisekseen. (1 Moos. 1:26) Seuraavassa tarkastelemme, mitä tämä ”Jumalan kuva” tarkoittaa.

Ihminen luotiin Jumalan kuvaksi

Jumala loi ihmisen erityisellä, muista luomistöistään poikkeavalla tavalla. Hän otti maan tomua, johon puhalsi elämän hengen. Tätä ennen Jumala oli jo iankaikkisuudessa päättänyt luoda ihmisen ”omaksi kuvakseen ja kaltaisekseen”. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että ihmisestä olisi luotu jumalallinen siinä mielessä, että ihmisen olemukseen olisi siirtynyt jotain Jumalasta. Päinvastoin, juuri jumalallisen olemuksen puuttuminen oli se, millä saatana ihmistä sai ihmisen lankeamaan syntiin. Siitä, että Jumala puhalsi ihmiseen elämän hengen, Raamattu sanoo, että näin ihmisestä tuli elävä sielu. (1 Moos. 2:7) Kaikista Jumalan luomista ainoastaan ihmisellä on järjellinen ymmärrys ja tahto.

Jumalan kuva – alkuvanhurskaus

Nämä edellä mainitut ominaisuudet heijastavat omalta osaltaan jotain Jumalasta, mutta vain laajasti käsitettynä. Todellinen Jumalan kuva, johon ihminen luotiin, oli vanhurskaus, pyhyys, Jumalan tunteminen ja oikea ymmärrys hänestä. Jumalan kuva ei siis ollut mikään yliluonnollinen ihmiselle annettu lahja, jonka menetyksessä ihmisessä ei olisi tapahtunut perustavanlaatuista rappiota hänen luonnossaan. Jumalan kuvalla, oikeamielisyydellä, eheydellä ja täydellisyydellä oli nimittäin tekemis-

tä ihmisen jokaisen ominaisuuden ja sielun sopukan kanssa. Samoin alkuvanhurskauden puuttuminen vaikuttaa ihmiseen samalla tavoin.

Jumalan kuvana olemiseen liittyi siis siitä johtuva tosiasia, että ihminen oli kuolematon. Kuolema on vasta synnin seuraus tauteineen ja ruumillisine vajavuuksineen ja vaivoineen. Ihmisellä oli myös täydellinen ymmärrys luomakunnasta ja sen toiminnasta ja hän hallitsi kaikkia muita luotuja viisaudella ja vanhurskaudella. (1 Moos. 1:28) Näin ymmärrämme, että Jumalan kuva ja Jumalan kaltaisuus tarkoittaa yhtä ja samaa asiaa.

Jumalan kuva lankeemuksen jälkeen

Mitä ihmisestä on siis ajateltava nyt? Onko hän langenneena syntisenä Jumalan kuva? Häneltähän puuttuu luontainen kyky ymmärtää Jumala oikein, vanhurskaus ja pyhyys. Näin ajateltuna ihminen ei olekaan langenneena luonnostaan Jumalan kuva. Syntiinlankeemuksessa Aadam menetti hänessä olleen alkuvanhurskauden ja hänelle syntyneet jälkeläiset eivät enää kantaneet Jumalan kuvaa, vaan Aadamin kuvaa. (1 Moos. 5:3) Lihasta syntynyt on liha vailla Henkeä. (Joh. 3:6)

Jumalan kuva ei kuitenkaan ole ihmisen olemuksessa, sillä lankeemuksen jälkeenkin ihminen on yhä ihminen. Kuitenkin Jumalan kuvan palautuminen saa alkunsa täällä ajassa, kun se lahjoitetaan meille jälleen uskon kautta Kristukseen. Uskovan elämä ei ole siis vain uskonnollinen aate, vaan se on Pyhän Hengen synnyttämää todellista uutta elämää Jumalan kuvana Kristuksen lahjavanhurskaudessa.

Toisaalta on ymmärrettävä, että luotuisuuden perusteella ihminen ei lankeemuksen jälkeenkään ole lakannut olemasta Jumalan kuva laajemmassa merkityksessä, että hänellä edelleen on, joskin hengellisesti kuollut ja rajallinen, tahto ja ymmärrys.

Markus Mäkinen

Kristillisestä maailmankuvasta

OSA 1

Olemme tulleet aikaan, jolloin maailmaa ja ihmiskuntaa pyritään tarkastelemaan Jumalasta erillään, ja hänestä täysin riippumattomana sekä saattamaan tämän tarkastelutavan myös yhteiskunnalliseen lainsäädäntöön. Tällöin esivalta ei ole ihmisten mielessä Jumalan palvelija pahan kostamiseksi eikä hyvän palkitsijaksi, vaan korkeintaan vain ihmismielipiteiden palvelija. Irtautuessaan Jumalasta ihmiskunta ei tiedä selvästi, mikä on hyvää ja mikä pahaa, vaan sen normeja määrittävät kulloinkin valtaan päässyt ihmismielipide ja vääristynyt käsitys laista ja lain tehtävästä. Kristittyjen tulee valvoa, etteivät he omaksu tämän maailman ateistiseen maailmankuvaan perustuvia käsityksiä.

On pyhä ja vanhurskas Jumala

Kysymyksessä maailmankuvasta meidän on pantava syrjään ihmismielipiteet ja palattava Jumalan sanaan, pyhän Raamatun ilmoitukseen ja siinä aivan alkuun, luomiseen. Luomiskertomuksen johtavana ajatuksena on, että Jumala loi maailman sanallaan tyhjästä, – ei suinkaan itsenäiseksi, Luojastaan riippumattomaksi, vaan hänen yhteyteensä sekä hänelle alamaiseksi ja tilivelvolliseksi. Hänen yhteydessään ihminen sai suuren vallan hallita kaikkea luomakuntaa. Ihminen sai käskyn ”olla hedelmällisiä, lisääntyä, täyttää maa, tehdä se itselleen alamaiseksi, hallita meren kalat, taivaan linnut ja kaikki maan päällä liikkuvat eläimet” (1 Moos. 1:28). Ihmisen tuli kuitenkin olla kuuliainen Jumalan käskylle. Hän ei saanut syödä hyvän- ja pahantiedon puusta kuoleman uhalla.

Kiusaajan juoni oli saada ihminen tavoittelemaan itsenäistä asemaa Jumalan rinnalla ja suurta, Jumalan tasoista tietoa: ”Tulette tietämään kuin Jumala hyvän ja pahan” (1 Moos. 3:5). Tämä alkukiusaus ei koskenut maan aarteita, näitä maallisia. Maahan oli annettu ihmiselle, ja ensimmäinen aviopari omisti kaiken. Mutta kiusaus koski ihmisen suhdetta Lujaansa, Jumalaan. Kiusaaja kätki kiusauksensa ytimen juonikkaalla tavalla. Hän sanoi: ”Ette suinkaan kuole, vaan Jumala tietää, että sinä päivänä, jona te siitä syötte aukenevat teidän silmänne, ja te tulette tietämään hyvän ja pahan.” (1 Moos. 3:4-5)

Kiusaaja irrotti ihmisen Jumalan sanasta vetoamalla siihen, että Jumala tietää asian paremmin, kuin mitä hän oli ihmiselle sanonut. Kiusaaja käyttää houkutuksenaan yhtäläistä hengellisten asioiden tietämistä Jumalan kanssa. Kiusaaja ei paljastanut juontaan ja sanonut suoraan: ”Jumala on valehdellut teille, nouskaa kapinaan”, mitä hän todellisuudessa väitti ja ehdotti.

Kiusaajan kaunistellun syötin ihminen nieli. Eeva petettiin, mies söi, mutta molemmat rikkoivat Jumalan käskyn ja tahdon. Jumalan tahto oli liitettynä hänen käskyynsä, niin ettei ollut mahdollista rikkoa hänen käskyään loukkaamatta samalla hänen tahtoaan. Jumalan sanan huomiotta jättäminen ja sitä vastaan tekeminen oli samalla rikos Jumalan olemusta, hänen pyhyyttään ja vanhurskauttaan vastaan. Näin on yhä vieläkin. Jumala on olemukseltaan muuttumaton. Hänelle meidän on kerran tehtävä tili. Hän itse sanoo: ”Joka ei kuule sanojani, joita hän (Kristus) minun nimessäni puhuu, hänet minä itse vaadin tilille.” (5 Moos. 18:19). Olemme sidottuja Jumalan ilmoitukseen, pyhään Raamattuun. Ihmisellä ei ole valtaa muovata itselleen omilla ajatuksillaan kuvaa Jumalasta. Omilla ajatuksilla muodostettu kuva Jumalasta on aina valheellinen. Se on epäjumala riippumatta sen saamasta kannatuksesta. Jumalasta ei voi päättää mielipidetiedusteluilla. Ihmisellä ei ole oikeutta sanoa hengellisistä asioista: Tämä on minun mielipiteeni ja näin minä ajattelen. On seisottava Jumalan sanan pohjalla, sille alamaisena ja kuuliaisena.

Ihmisen turmeltunut mieli nostaa monenlaisia miksi-kysymyksiä luomiskertomuksen ja lankeemuskertomuksen edessä. Esimerkiksi: Miksi Jumala loi ihmisen sellaiseksi, että hän saattoi langeta syntiin? Tällaiset kysymykset ovat turhia. Ne siirtävät vastuun pois ihmiseltä ja syyttävät Jumalaa. Niiden sijasta meidän on parasta nöyrtyä Jumalan edessä ja tunnustaa: Olemme langenneita, itsessämme hengellisesti täysin kuolleita, iankaikkisen kuoleman päällemme vetäneitä. Jumala kysyy meiltä: ”Missä olet?” (1 Moos. 3:9) ja: ”Mitä olet tehnyt?” (1 Moos. 3:13) Seisomme hänen edessään kiinniotettuina ja riisuttuina sekä puolustuskyvyttöminä, kuten ensimmäiset ihmiset paratiisissa. Yritämme paeta, mutta emme voi. ”Mikään luotu ei ole hänelle näkymätön, vaan kaikki on alastonta ja paljastettua hänen silmiensä edessä, jolle meidän on tehtävä tili. (Hepr. 4:13)

Tässä perisynninalaisessa tilassa on koko ihmiskunta eikä se voi itse itseään puolustaa eikä auttaa. Hurskas Job sanoo: ”Tuhkaa ovat mietelauseenne, savea selustanne linnakkeet.” (Job 13:12)

Markku Särelä

Viimeinen Jumalan luomista

Kuudentena, viimeisenä luomispäivänä, Jumala loi ihmisen: ”Tehkäämme ihminen kuvaksemme, kaltaiseksemme.” (1 Moos. 1:26.) Jumala loi Aadamin ensin. Hänet luotiin maan tomusta (2:7). Hän ei siis kehittynyt eläimistä, eikä ihminen ole eläin. Jumala itse puhalsi häneen elämän hengen, ”ja niin ihmisestä oli tullut elävä sielu”. Hänellä oli siis sekä ruumis että sielu. Tehtäväksi hänelle annettiin Eedenin paratiisin viljeleminen ja varjeleminen sekä eläinten ja koko maan vallitseminen (2:15, 1:26).

Jumala toi kaikki metsän eläimet ja taivaan linnut Aadamin eteen ”nähdäkseen, kuinka hän ne nimittäisi” (2:19). Ensimmäisellä ihmisellä oli suuri luonnontieteellinen tuntemus. Tämä käy ilmi siitä, että hän kykeni nimittämään kaikki eläimet, jotka Jumala toi hänen eteensä nimitettäviksi, ja että Jumala hyväksyi tämän nimittämisen: ”Niin kuin ihminen nimitti kunkin elävän olennon, niin sen nimi oli oleva.” Ensimmäinen ihminen ei ollut mikään alkukantainen, brutaali ja tietämätön villi-ihminen. Syntiinlankeemuksesta johtuen tässä tuntemuksessa tapahtui taantuma.

Aadamin oli myös tämän eläinten nimittämisen perusteella tarkoitus huomata se, minkä Jumala sanoi: ”Ei ole ihmisen hyvä olla yksin.” (2:18.) Aadam huomasikin, että hänelle ”ei löytynyt apua, joka olisi hänelle sopiva” (2:20). Tarkoitus ei ollut, että eläimistä olisi pitänyt löytyä tämä apu, vaan se, että Aadam tulisi tietoiseksi tuosta Jumalan lausumasta seikasta. Jumala tekikin Aadamille avun, joka oli hänelle sopiva: hän loi naisen.

Näin mies ja nainen täydentävät toisiansa sopivasti.

Nainen luotiin Aadamin kylkiluusta (2:22). Aadam lausuikin: ”Tämä on nyt luu minun luistani ja liha minun lihastani.” (2:23.) Jumala on luonut sekä miehen että naisen: ”mieheksi ja naiseksi hän loi heidät” (1:27, Matt. 19:4). Jumala ei ole luonut muita sukupuolia kuin miehen ja naisen. Toiset hän on luonut miehiksi, toiset naisiksi; jokainen ihminen on joko mies tai nainen, ei muuta eikä molempia yhtä aikaa. Ihmisen sukupuolen on Jumala jo määritellyt; ihminen ei siis itse sitä määrittele omien toiveidensa mukaan.

Jumala sanoi miehelle ja naiselle: ”Olkaa hedelmälliset, lisääntykää, täyttäkää maa ja tehkää se itsellenne alamaiseksi.” (1:28.) Tämä käsky on edelleenkin voimassa. Samoin tämäkin Jumalan säätämys: ”Sen tähden mies luopukoon isästään ja äidistään ja liittyköön vaimoonsa, ja he tulevat yhdeksi lihaksi.” (2:24.) Avioliitto on Jumalan säätämä järjestys. Muulla tavalla ei yhdeksi lihaksi tulla.

Eeva, jonka nimen mies antoi vaimolleen syntiinlankeemuksen jälkeen (3:20), luotiin Aadamille ”sopivaksi avuksi”. Tästä näemme, että jo paratiisissa oli voimassa alamaisuussuhde miehen ja naisen välillä. Se vahvistettiin sitten syntiinlankeemuksen jälkeen jumalallisella säätämyksellä kaikiksi ajoiksi (3:16; ks. myös 1 Kor. 11:3, Ef. 5:23). On kapinaa Jumalaa vastaan yrittää kumota ja turhentaa tätä Jumalan asettamaa järjestystä. Siitä ei seuraa Jumalan siunausta vaan onnettomuutta. Vaikka mies ja nainen ovat luomisen ja lunas-

tuksen perusteella samanarvoisia, Jumala on viisaudessaan antanut kummallekin sukupuolelle omia tehtäviä ja velvollisuuksia.

Ihminen luotiin pyhäksi ja vanhurskaaksi, Jumalan kuvaksi, ”erittäin hyväksi” (1:31). Syntiinlangenneessa ihmisessä, sellaisena kuin hän syntyy tähän maailmaan, ei ole Jumalan kuvaa. Syntiinlangennutkin ihminen on kuitenkin Jumalan luoma. Syntiä Jumala sen sijaan ei ole luonut. Kukaan ei voi vedota syntielämänsä puolustukseksi Jumalan luomistyöhön (”Jumala loi minusta tällaisen”). Syntiinlankeemuksessa Jumalan luoma ihminen turmeltui. Kun ihminen uudestisyntyy, Jumalan kuvan palauttaminen häneen alkaa. Uskovat ovat ”luodut Jeesuksessa Kristuksessa hyviä töitä varten” (Ef. 2:10).

Samoin kuin Jumalan luomistyö ja sitä seurannut syntiinlankeemus ja turmelus seurauksineen, myös Kristuksen lunastustyö koskee kaikkia ihmisiä. Jeesus Kristus on lunastanut jokaisen ihmisen ja sovittanut jokaisen ihmisen Jumalan kanssa. Hän on ansainnut ja hankkinut Jumalan edessä kelpaavan vanhurskauden jokaiselle. Vaikka olemme Jumalan luominakin syntisiä, meillä on syntien anteeksiantamus uskon kautta Jeesukseen. Pyrkikäämme elämään kristittyinä Jumalan luomisjärjestystä ja hänen tahtoaan noudattaen, kunnes kerran siirtyessämme tästä ajasta synti meissä hävitetään lopullisesti ja Jumalan kuva meissä on taas täydellinen.

Risto Relander

Ihmisen kuolemattomuus

Kun Jumala loi ihmisen, hän antoi hänelle elävän sielun: ”Herra Jumala oli tehnyt maan tomusta ihmisen ja puhaltanut hänen sieraimiinsa elämän hengen, ja niin ihmisestä oli tullut elävä sielu.” (1 Moos. 2:7) Tämän luomistapahtuman myötä ihmisellä on kuolematon sielu ja yhteys Jumalaan. Tämä on yksi erottava tekijä ihmisen ja eläinkunnan välillä.

Ihmisen luomiseen ei siis sisälly kuolemaa tai edes sen alkusyytä, vaan Jumala loi ihmisen eläväksi. Luther kuvaa tätä asiaa: ”Niinpä Aadam ennen kuin Jumala hänet muodosti, on eloton maassa makaava savenkappale, johon Jumala tarttuu ja muodostaa siitä jalon luomuksen osalliseksi kuolemattomuudesta.” (Ensimmäisen Mooseksen kirjan selitys 1-7, s.87. Suomennos 2004.) Tähän kuolemattomuuteen liittyi myös täydellinen yhteys Jumalaan.

Se että ihminen on elävä sielu, säilyttää merkityksensä synnistä ja sen seurauksista huolimatta. Synnin myötä ihminen kuoli hengellisesti ja menetti yhteytensä Jumalaan. Kaikkia ihmisiä koskee ajallinen kuolema. Tämä ei kuitenkaan poista sitä, että ihmisen elämä jatkuu maallisen elämän jälkeen. Jokainen epäuskossa kuoleva joutuu iankaikkiseen kadotukseen. Jokaista ihmistä varten Jumala on kuitenkin lähettänyt Vapahtajan ja uskossa häneen avannut tien iankaikkiseen elämään.

Jeesus ja hänen sovitustyönsä, erityisesti ylösnousemuksensa, tuo lohdullisen todistuksen siitä, että Jumala on kutsunut jokaisen iankaikkiseen elämään. Jeesus antoi henkensä koko maailman syntivelan sovitukseksi. Tämän tehtyään hän nousi kuolleista myös tosi ihmisenä, mikä muiden asioiden ohella osoittaa sen, että kuolema ei liity ihmisyyteen sinänsä. Näin Vapahtaja voitti kuoleman kaikkien ihmisten puolesta, ja jokainen häneen uskova nousee ruumiillisesti autuuteen. Näin luomisen tarkoitus, joka synnin tähden on turmeltunut, on jokaisen Jeesukseen uskovan osa. Uskossa häneen meillä on iankaikkinen elämä.

Kimmo Närhi

Jumalan kuva ja syntiinlankeemus

Jumala loi ihmisen, ei vain sangen hyväksi kuten muun luomakunnan, vaan nimenomaisesti Jumalan kuvaksi. Tämän myötä ennen lankeemusta ihminen oli täysin synnitön, ei edes tuntenut mitään väärää, oli kaikessa kuuliainen Jumalan käskyille ja eli häiriintymättömässä yhteydessä Jumalaan. Jumala myös antoi ihmiselle tehtävän hallita muuta luomakuntaa.

Syntiinlankeemus toi kokonaisvaltaisen muutoksen ihmisen asemaan Jumalan kuvana. Lankeemuksen myötä synti tuli ihmisen elämään. Lankeemuksen jälkeen ihmisen luonnollinen halu on syntiin. Tämä onnettomuus johtaa myös siihen, että ihmisen suhde Jumalaan on vääristynyt. Samoin ihmisen kyky ja tahto hallita luomakuntaa on turmeltunut siihen verrattuna, mitä se oli ennen lankeemusta.

Jumalan kuvan turmeltuminen ja synti tuovat mukanaan sen, että jokainen luonnollisella tavalla syntyvä ihminen on synnin ja kuoleman alainen vailla mahdollisuutta pelastaa itseään tai muita. Jumalan kuvan palauttaminen ei ihmiseltä onnistu omin voimin niin, että hän voisi saada omantunnon rauhaa tai iankaikkista elämää.

Ihmisten pelastamiseksi Jumala lähetti Kristuksen. Hän otti ihmisluonnon vailla syntiä. Tästä syystä hänen sovitustyönsä myötä koko ihmiskunnalle on ansaittu syntien anteeksiantamus. Usko Kristukseen tuo pelastuksen. Tämän uskon myötä Jumalan kuva palautuu siten, että uskovalla on Kristuksen kautta rauha Jumalan kanssa ja iankaikkisen elämän varma toivo. Jumala myös vaikuttaa uskovassa hyviä, Jumalan kuvan mukaisia tekoja. Tämä toteutuu kuitenkin ajallisen elämän aikana vain osittain. Täydellisesti syntiinlankeemuksen seuraukset häviävät iankaikkisessa elämässä, jolloin uskossa pois nukkunut on täydellisessä ja häiriintymättömässä suhteessa Jumalaan.

Kimmo Närhi

Onko nainen Jumalan kuva?

Ihminen luotiin mieheksi ja naiseksi. Kuitenkin nämä sukupuolet eroavat silminnähden toisistaan. Myös apostoli Paavalin sanat korinttolaisille: ”Miehen ei tule peittää päätään, koska hän on Jumalan kuva ja kunnia. Mutta vaimo on miehen kunnia.” (1 Kor. 11:7) ovat saaneet monen hämilleen. Eräs gnostilainen lahko jopa tämän perusteella kielsi naiselta Jumalan kuvan kaltaisuuden. Lankeemuksen jälkeen myös miehistä hallintavaltaa on väärinkäytetty siten, että naisen samankaltaisuutta Jumalan kuvaksi luotuna on vähätelty.

Nainen luotiin Jumalan kuvaksi

Raamattu selkein sanoin ilmoittaa, että molemmat, sekä mies että nainen, luotiin Jumalan kuvaksi (1 Moos. 1:27). Heitä molempia koski alkuvanhurskaus, Jumalan tunteminen, pyhyys, totuus ja tieto. Samoin heitä koskivat samat luomakunnan hallintaa koskevat tehtävät (j. 28). On selvää, että apostoli Paavali ei opetuksessaan yritä kieltää näitä totuuksia.

Puhdasoppisuuden ajan luterilainen teologi, Johannes Gerhard, huomauttaa että juuri yllä mainitun väärinkäsityksen välttämiseksi on ymmärrettävä, että sanaa kuva käytetään eri tavoin sen mukaan, missä mielessä – ensi sijassa, vai toissijassa – Jumalan kuvasta puhutaan. (Loci IV, lokus 9) Ensi sijassa edellä mainittu on voimassa: sekä mies että nainen jakoivat saman alkuvanhurskauden tilan sen mukaisine ominaisuuksineen. Lankeemuksen jälkeen he ovet samalla tavoin vailla Jumalan kirkkautta ja synnin turmelemia.

Ero miehen ja naisen välillä

Paavalin sanat tulevat oikein ymmärretyksi, kun ymmärrämme hänen puhuvan Jumalan kuvasta toissijaisessa merkityksessä. Sekä mies että nainen ovat luodut Jumalan kuvaksi, mutta luomisjär-

jestyksen mukaan heidän välillään on Jumalan asettama hyvä ero luotuisuudessa ja sen mukaisissa tehtävissä toisiinsa nähden. Sillä, että mies luotiin ensin, on suuri merkitys. Kyse ei ole sukupuoltenvälisestä kilpajuoksusta, eikä siitä että Jumala olisi puolueellinen. Nämä ajatukset kertovat juurikin Jumalan kuvan puutteesta ihmisen ymmärryksessä. Luomisjärjestyksen merkitys on siinä, että Jumala loi miehen välittömällä toiminnallaan palvelukseensa. Naisen Jumala loi miehen kautta ja miehen avuksi. Paavali selittää tätä lisäämällä: ”Sillä mies ei ole vaimosta, vaan vaimo miehestä, eikä miestä luotu vaimoa varten, vaan vaimo miestä varten.” (1 Kor. 11:8–9) Tällä tavoin ihmiselle – miehelle ja naiselle – Jumalan kuvana annettiin kummallekin oma toimialue, jossa he saivat onnellisina ja ilman väärää halua toimittaa luotuisuuttaan vanhurskaudessa. Syntiinlankeemuksen jälkeen he molemmat ovat hukanneet tämän tilan ja heidän ymmärryksensä Jumalan antamasta kutsumuksesta on hämärtynyt niin, että heidän tulee Jumalan sanan kautta vastaanottaa ymmärrys miehen omista velvollisuuksistaan ja naisen omistaan.

Markus Mäkinen

Jeesus, tosi Jumalan kuva

Martin Luther kerran sanoi, että, jos hän voisi vain ymmärtää Isä meidän rukouksen ensimmäiset kaksi sanaa niin kuin Kristus, hänen koko loppu elämänsä Kristuksessa asettuisi kohdalleen. Lutherin havainto osoittaa meille, kuinka Jumalan sanoja on helppo käytellä, mutta on paljon vaikeampaa käsittää niiden tarkoittamaa todellisuutta. Tämä pitää paikkansa varsinkin, mikä koskee aihetta ”Jumalan kuvasta”. Varmastikin olet kuullut tästä käsitteestä, Jumalan kuva ja että ihminen luotiin Jumalan kuvaksi. Ymmärrämmekö me kuitenkaan sen merkityksen syvyyttä?

Jumalan kuva on todella perustava käsite, jotta ymmärrämme oman elämämme merkityksen ja elämäntehtävämme. Ymmärrys siitä, kuinka meidät on luotu Jumalan kuvaksi, auttaa meitä näkemään, miten arvokas elämämme onkaan ja että sillä on tarkoitus. Alussa Jumala loi ihmisen kaltaisekseen (1 Moos. 1:26–27). Tähän sisältyy hänen arvokkuutensa, joka ei ole teko, tai kehityksen ja käyttäytymisen tulos, vaan yksin Jumalan teko! Ihminen, sekä mies että nainen, on Jumalan luoma Jumalan kaltaiseksi, mutta hän itse ei todellakaan ole Jumala. Arvomme riippuu yksin Jumalassa, luojassamme. Jos Jumala on suuri ja mittaamaton arvoltaan, niin sitten täytyy myös ihmisillä, jotka on tehty hänen kuvakseen, olla suuri ja mittaamaton arvo!

Valitettavasti ihmisen lankeaminen pois Jumalasta Aadamin ja Eevan rikkoessa hänen käskynsä ei ollut pelkästään kiellettyjen hedelmien syöminen. Ihminen, paholaisen pettämänä, halusi asettaa itsensä Jumalan paikalle, ”olla kuin Jumala” (1 Moos. 3:5), mikä johti eroon Jumalasta. Ihmisen syntiinlankeemus on jättänyt jälkeensä kauheat vaikutukset ja seuraukset. Luterilaiset tunnustuksemme, jotka opettavat ja tunnustavat, mitä Raa-

mattu selvästi sanoo, kertovat meille: ”Ihmisluonnon perisynti ei ole ainoastaan kaiken hyvän täydellistä puuttumista hengellisissä, jumalallisissa asioissa, vaan se merkitsee samalla sitä, että ihmisessä on menetetyn Jumalan kuvan tilalla syvä, paha, kauhea, pohjaton, tutkimaton ja sanoin kuvaamaton koko luonnon ja sen kaikkien kykyjen turmelus; erityisesti tämä koskee sielun korkeimpia ja etevimpiä voimia, jotka vaikuttavat älyssä, sydämessä ja tahdossa. Nykyään, lankeemuksen jälkeen, ihmiselle periytyy synnynnäinen, paha luonto ja sydämen sisäinen saastaisuus, paha himo ja taipumus. Niinpä me kaikki perimme luonnostamme Aadamilta sellaisen sydämen, mielen ja ajatustavan, joka korkeimpien kykyjensä ja järjen valon puolesta asennoituu jyrkästi Jumalaa ja hänen korkeinta käskyään vastaan. Mitä erityisesti jumalallisiin, hengellisiin asioihin tulee, se on vihollisuutta Jumalaa vastaan. Muutoin, luonnollisissa, ulkonaisissa asioissa, jotka on alistettu järjelle, ihmisellä on yhä tallella jonkin verran ymmärrystä, voimaa ja kykyä, tosin varsin pahasti heikentyneenä. Sekin kaikki on siinä määrin perityn taudin myrkyttämää ja saastuttamaa, ettei se kelpaa Jumalalle.”

Ihmisen lankeemuksen vuoksi se, mitä meissä on, on ”’synnynnäisen, paratiisissa saadun perusvanhurskauden vaillaoloa eli puutetta’, toisin sanoen sen Jumalan kuvan puutetta, jonka mukaan ihminen alussa luotiin totuudessa, pyhyydessä ja vanhurskaudessa.” (Ef. 4:24) Niin paljon ihminen menetti synnin ja epäuskon seurauksena! Mieti sitä, ystävä, kun koet suurta kiusausta syntiin. Synnillä on aina seurauksensa. Ajattele, mitä Aadam ja koko ihmiskunta menetti, ja sen seurauksena ihminen on kykenemätön ja kelvoton ”kaikkeen jumalalliseen… perisynti näin määriteltynä riistää uudistumattomalta ihmisluonnolta lahjat, kyvyt ja kaikki toimintamahdollisuudet, kun on kysymyksessä vähäisinkin aloittaminen ja toimiminen hengellisissä asioissa.” (Tunnustuskirjat 1948, Täyd.sel. 1. 10, s.458-459)

Silti Jumala ei hylännyt luotuansa. Sen sijaan että tuhoaisi ihmiskunnan, hän päätti pelastaa sen. Huolimatta perisynnin kauheista vaikutuksista lankeemuksen jälkeenkin arvomme on vielä läsnä luotuisuudessa. Raamattu tuo tämän julki. Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa Jumala muistuttaa Nooalle, että ihminen on luotu Jumalan kuvaksi: ”Jokaiselle eläimelle sen kostan, ja myös ihmisille kostan ihmisen hengen, sillä hän on hänen veljensä. Sen veri, joka ihmisen veren vuodattaa, pitää ihmisen vuodattaa, sillä Jumala on tehnyt ihmisen kuvakseen.” (9:5-6) Hyökkäys toisen ihmisen kimppuun tarkoittaa siis hyökkäämistä Jumalan kimppuun hänen kuvansa

kautta. Toisessa raamatunkohdassa, myös Jaakob muistuttaa meille, että ihmiset on tehty Jumalan kuvaksi: ”Sillä kiitämme Jumalaa ja Isää, ja sillä me kiroamme ihmisiä, Jumalan kaltaisiksi luotuja.” (Jaak. 3:9) Nämä jakeet muistuttavat meille, että siitä, miten kohtelemme toisia ihmisiä, näkyy, kuinka suhtaudumme Jumalaa kohtaan!

Mitä sitten voimme oppia, Jumalan kuvana olemisesta. Ensiksikin sen, ettei ole olemassa tavallisia ihmisiä. Jokaisella on merkitystä Jumalalle. Jumala rakasti maailmaa, koko maailmaa niin, että antoi hänen ainokaisen Poikansa pelastaakseen sen. Riippumatta siitä, kuka olet, merkitsette jotakin Jumalalle. Mutta elämän merkitys, ei perustu sille, kuka olet, tai mitä teet. Jumala tutkii itseään ja löytää ainoastaan rakkautta ja huolenpitoa luotujaan kohtaan, ja se koskee sitä kaikkea. Ihmiset, joita näet päivittäin, jopa ne, joista et juurikaan piittaa, tulevat – kuten sinäkin – elämään iankaikkisesti joko pelastettuina tai tuomittuina. Huomaamattominkaan ihminen ei ole Jumalan silmissä yhdentekevä. Jumala ”tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuisivat ja tulisivat tuntemaan totuuden”. (1 Tim. 2:4) Entä sinä ja minä? Välitämmekö me niistä, jotka ovat seurakuntarajojemme ulkopuolella? Haluammeko heidän pelastuvan ja tarjoammeko heille sanomaa Kristuksessa elämän valkeudeksi? Kaikki ihmiset ovat tärkeitä ja tarvitsevat evankeliumia, joka on ”Jumalan voima, pelastukselle”. (Room. 1:16)

Kuinka siis tämän totuuden valossa huolehdimme ja osoitamme kunnioitusta lähimmäistämme kohtaan? Ihmisen lankeemuksesta huolimatta Jumala osoittaa armonsa ja huomioi arvomme. Valitettavasti monet keskittyvät ihmisarvoon ja omaan ottamatta huomioon ihmisen syntisyyttä. Maineikas psykiatri Karl Menninger kirjoitti kirjan, jonka nimi on suomeksi ”Mitä oikein synnille on tapahtunut?” Sillä monille ihmisille syntiä ei ole lainkaan olemassa. Elämme aikaa, joka ei piittaa Jumalan kuvaksi luodun arvosta. Tämä johtuu siitä, että syntiä ei pidetä minään. Maailman tavoin ajateltuna: jos ei ole Jumalaa, ja jos ei ole syntiä, voit uskoa mitä haluat ja tehdä mitä huvittaa, vaikka sitten jonkun toisen kustannuksella. Toisaalta, ennen ja aivan nykypäivänäkin jotkut valitsevat toisen ääripään ja painottavat totaalista arvottomuudellamme ja syntisyyttä huomioimatta lainkaan Jumalan armoa.

Apostoli Paavalilla on toisenlainen esimerkki. Hän ei koskaan mainitse oman tai toisten synnin syvyyttä, ilman että opettaisi myös Jumalan armosta: ”Sillä minä olen apostoleista vähäisin enkä ole sen arvoinen, että minua apostoliksi kutsutaan, koska vainosin Jumalan seurakuntaa. Mutta Jumalan

armosta olen se, mikä olen, eikä hänen armonsa minua kohtaan ole ollut turha, vaan enemmän kuin he kaikki olen työtä tehnyt, en kuitenkaan minä, vaan Jumalan armo, joka on kanssani” (1 Kor. 15:9-10) Hän myös kutsuu itseään ”apostoleista vähäisimmäksi”, mutta huomauttaa: ” Mutta sen tähden sain laupeuden, jotta Jeesus Kristus minussa… osoittaisi kaiken pitkämielisyytensä esikuvaksi niille, jotka tulevat uskomaan häneen itselleen iankaikkiseksi elämäksi.” (1 Tim. 1:16) Rakkaat ystävät! Me Voimme sanoa saman. Riippumatta siitä, mitä me olemmekin tehneet, Jumalan armo vaikuttaa meissä. Se, että joki kieltää tämän totuuden tai ei myönnä sitä, on sama kuin sanoisi, että Jumalan armo on turha. Toki meidän pitäisi ottaa aikaa itsetutkiskeluun, synnintunnustukseen ja katumukseen. Mutta muista kuulla Jumalan armon evankeliumia ja tiedä, että oma arvomme ei tule itsestämme, vaan siitä, että olemme luodut Jumalan kuvaksi.

Huomaamme siis, että Jumalan kuvana säilyessä meissä lankeemuksen jälkeenkin, se on sellaisenaan hämärtynyt ja turmeltunut. Entä lunastettuina – millaiset olemme silloin? Ensinnäkin, älkäämme tarkastelko itseämme, vaan katsokaamme Jeesukseen, joka on täydellinen Jumalan kuva. Apostoli Johannes kirjoittaa kirjeessään: ”Rakkaani, nyt olemme Jumalan lapsia, eikä vielä ole käynyt ilmi, mitä meistä tulee. Mutta tiedämme, että kun hän ilmestyy, tulemme olemaan hänen kaltaisiaan, sillä tulemme näkemään hänet sellaisena, kuin hän on.” (1 Joh. 3:2) Kiitos Herralle, että Jeesus astui maailmaamme ja otti omakseen ihmisyyden. Hän on ”näkymättömän Jumalan kuva, esikoinen ennen kaikkea luomakuntaa”. (Kol. 1:15) Jeesus on Jumalan poika. Hän säteilee Jumalan omaa kunniaa ja ilmaisee Jumalan, kun Raamattu kertoo meille, Jeesus ”on hänen kirkkautensa säteily ja hänen olemuksensa kuva ja kantaa kaiken sanansa voimalla. Toimitettuaan puhdistuksen synneistämme hän on istuutunut Majesteetin oikealle puolelle korkeuksissa” (Hepr. 1:3).

Käytössäni oleva Luterilainen selitysraamattu (The Lutheran Study Bible) opettaa oikein, että Kristuksessa suhde kuvan ja sen muodostumisen välillä, tulee yhdeksi. Me emme ole vain yhdistetyt luomisemme alkuperään, Kristuksen persoonassa, hänen sanassaan, ja työssään, vaan silloin, kun Jumalan pelastustahto toimitetaan Hengen uudistuksen kautta, meidät synnytetään uudesti Kristuksen kaltaisuuteen. (Room. 8:29) Tällä tavoin tulee näkyväksi se Kristuksen kuva, joka on syntynyt ja uudistunut ihmisessä Kristuksen työn kautta. Se tapahtuu kasteessa. (Room. 6:3-5) Kristuksen kaltaisuus

meissä tapahtuu, kun tulemme kasteen kautta ”oksastetuksi” häneen. Kaikki voima ja toimi, joka kasvattaa meitä Kristuksen kaltaisuuteen löytyy vain Kristuksessa itsessään, ja siihen tartutaan ja se vastaanotetaan yksin lahjana Jumalalta uskon kautta. Kristuksessa Jumala katsoo meitä, asetettuna hänen vanhurskauteensa, ja sen tähden olemme hänen äärettömän rakkautensa ja huolen kohteena. Kohottakaamme katseemme aina Jeesukseen ja rohkaiskaamme toisetkin tekemään samoin. Jumalan välittää koko ihmiskunnasta, jopa kaikkein kurjimmistakin. Kaikkia ihmiset ovat samalla viivalla Jumalan edessä.

On valtavaa omistaa Jeesus tosi Jumalan kuvana. Lutherin sanoin: ”Kun katselen itseäni, ihmettelen, kuinka Jumala ikinä pelastaisi minut kaikkine synteineni ja tällaisena häilyvänä heijastuksena siitä, mitä minun pitäisi olla. Mutta kun katson Jeesukseen, olen vakuutettu siitä, kuinka olen pelastettu, ja kuinka Jumala yhä jatkaa uudistustani.” Meidänkin tulisi tehdä samoin; kääntää katseemme omasta itsestämme Jeesukseen, uskomme kohteeseen ja rakastavan Jumalan kuvaan. ”Sen tähden emme lannistu, vaan vaikka ulkonainen ihmisemme menehtyykin, sisäinen kuitenkin päivä päivältä uudistuu.” (2 Kor. 4:16) Apostoli Paavali kehottaa meitä: ”Teidän tulee panna pois vanha ihmisenne, jonka mukaan ennen vaelsitte ja joka turmelee itsensä petollisia himoja seuraten, ja uudistua mielenne hengeltä ja pukea päällenne uusi ihminen, joka Jumalan mukaan on luotu totuuden vanhurskauteen ja pyhyyteen” (Ef. 4:22) Ihmeellistä! Jumalan mukaan luotu todellisessa vanhurskaudessa ja pyhyydessä. Se on kuva, joka Jumalalla on sinulle ja minulle ja se on meidän ylitsevuotavasti Jeesuksen Kristuksen kautta! Hänessä Isä rakastaa kuvaa, jonka hän näkee, eikä hän voi tehdä muuta kuin vuodattaa puhdasta rakkautta ja armoa ravinnoksemme meitä tässä elämässä!

Paljon jää sanottavaksi Jumalan kuvasta, mutta meidän tulee alkaa soveltaa sen merkitystä, mitä Jumalan kuva merkitsee, sekä kokemus siitä. Näin tehdessämme edessä on valtavan muutos siinä, kuinka näemme ”ne vähimmät” (Matt. 25:40). Kohtelemme toisia niin kuin Jumala rakastaa ja huolehtii heistä. Opimme jopa näkemään itsemmekin eri tavalla. Myös Jumalaan suhtaudumme eri tavoin. Toisin kuin Adam, kun hän lankesi ja kaikki ihmisyys hänen kanssaan, kun halutessaan olla Jumalan vertainen, me mielihyvin hyväksymme osamme Jumalan luomina ja tyydymme siihen! Meillä on paljon löydettävää ja koettavaa, kun alamme ymmärtää, keitä olemme, ja mistä olemme peräisin. Se kaikki alkaa sanasta, että meidät on luotu Jumalan kuvaksi.

Edward Brockwell

Kotihartauden äärellä – pastori Markku Särelän haastattelu

1. Mikä sai sinut aloittamaan Kotihartauden käännöstyön?

- Kirjan kääntämistä ehdotti minulle Kimmo Pälikkö, kun hän kuuli, että sen venäjännös oli valmis julkaistavaksi. Kun sain raamatunkäännöksen tehdyksi, minulle jäi sopivasti aikaa ryhtyä tähän työhön.

2. Eroaako nyt ilmestynyt Kotihartaus jollain tavalla STLK:n aiemmin julkaistuista teoksista?

- Kotihartauskirja jatkaa samalla oikeauskoisella raamatullisella linjalla, mikä tulee esille myös muissa STLK:n julkaisemissa kirjoissa. Ehkä voisi sanoa, että se on aikaisemmin julkaistuja hartauskirjoja perusteellisempi ja syvällisempi, vaikka noita muitakin voin lämpimästi suositella, myös muiden julkaisemien Lutherin teosten kanssa. Kirja kattaa hyvin koko kristillisen opin ja soveltaa sitä mestarillisella, puhuttelevalla tavalla uskovan elämään erottamalla oikein lain ja evankeliumin.

3. Millaisia haasteita Kotihartauden kääntäminen sinulle asetti, jos vertaat sitä muihin käännöstöihisi?

- Työ vei seitsemän kuukautta aikaa edeten ilman suurempia vaikeuksia.

4. Miten kuvailisit tri C.F.W. Waltheria hänen kirjoitustensa perusteella?

- Walther on sisäistänyt raamatullisluterilaisen opin. Hänelle Raamattu on loukkaamaton, pyhä Jumalan sana, jonka alle hän itse alistuu ja edellyttää sitä myös seurakunnalta. Hän on seurakunnan palvelija, joka on käsittänyt oikein Kristuksen kirkon pyhänä papistona. Vanhurskauttamisoppi on hänelle Raamatun pääoppi. Kris-

tuksen lunastustyöhön ihminen ei voi eikä saa mitään lisätä. Ihminen pelastuu yksin uskon kautta Jeesuksen Kristuksen valmiiseen, täydelliseen lunastustyöhön ilman omia tekoja. Walther on taitava sielunhoitaja. Hän auttaa Jumalan sanalla ahdistuneen syntisen Kristuksen armon varaan ja autuuden omistamiseen.

5. Hartauskirjallisuutta on tarjolla melko runsaasti. Miten Waltherin Kotihartaus eroaa muista tarjolla olevista teoksista?

- Suuri osa suomeksi julkaistusta hartauskirjallisuudesta on suuntakristillistä, joka kätkee sisäänsä herätysliikkeiden omia painotuksia. Walther edustaa tervettä oppia. Kotihartauskirja tulee suuntakristillisyyden ulkopuolelta.

6. Olet itse lukenut Kotihartautta jo ennen sen kääntämistäkin. Onko jokin ajatus sitä lukiessa erityisesti jäänyt mieleesi? Mikä?

- On vaikea poimia esiin jotakin yksittäistä asiaa. Jokainen hartaus sisältää paljon ajattelemisen aihetta. Jos jonkin seikan haluaa ottaa esiin, se olisi evankeliumin kirkkaus.

7. Millaisia suunnitelmia sinulla on tällä hetkellä kirjoitustyötä ajatellen?

- Ei ole suunnitelmia.

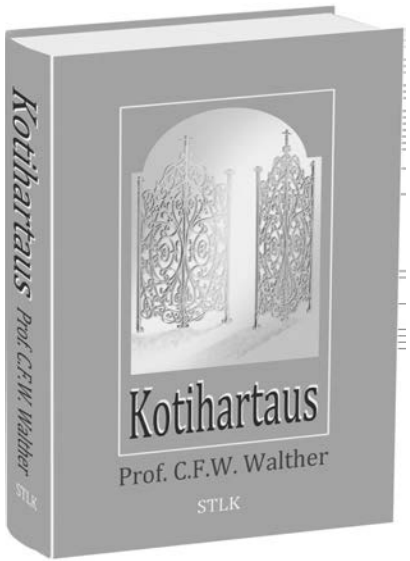

8. Minkä ohjeen antaisit sille, joka harkitsee kristillisen teoksen kirjoittamista?

- Perehtyä Raamattuun ja samalla Tunnustuskirjoihin ja Lutheriin muun tunnustuksellisen luterilaisen kirjallisuuden ohella.

9. Luther aikanaan arvotti omia teoksiaan. Jos vain yksi sinulta julkaistuista teoksista säilyisi, minkä toivoisit sen olevan?

- Käännöksistä asettaisin etusijalle Raamatun ja sen jälkeen Waltherin ja Stöckhardtin teokset, omista kirjoistani Saarnakirjani "Rauha teille" 1-4 ja vanhurskauttamista koskevan kirjan

Hartaus

Älkää valehdelko toisillenne, te, jotka olette riisuneet pois vanhan ihmisen tekoineen ja pukeutuneet uuteen, joka uudistuu tietoon, Luojansa kuvan mukaan. (Kol. 3:9-10.)

Uskova on uudestisyntynyt, toisin sanoen saanut uskon ja hengellisen elämän Jumalan yhteydessä ja siirtynyt pimeydestä valkeuteen, Jumalan armonvaltakuntaan. Uudestisyntymisessä hänessä on pantu alulle syntiinlankeemuksessa kadotetun Jumalan kuvan palauttaminen. Hän on alkanut uudistua takaisin Jumalan kuvaksi. Hänessä on siis jotakin uutta verrattuna hänen aiempaan, uudestisyntymättömään tilaansa, nimittäin uusi ihminen, joka juuri uudistuu hänessä Jumalan kuvan mukaan ja jolla on oikea jumalantuntemus.

Mutta kaikki uskovassa ei kuitenkaan ole uutta. Vanha ihminen himoineen, haluineen ja tekoineen on hänessä jäljellä; se ei ole uudestisyntymisessä kadonnut. Uskovassa on siis sekä uusi että vanha ihminen, henki ja liha. Jeesus sanoo: ”Lihasta syntynyt on liha, ja Hengestä syntynyt on henki.” (Joh. 3:6) Liha eli vanha ihminen on parantumaton; sitä ei voi parantaa tai jotenkin jalostaa. Kun ihmisessä syntyy pelastava usko Pyhän Hengen vaikutuksesta, Henki synnyttää ja luo häneen uuden ihmisen, jota Raamattu kutsuu hengeksi Pyhän Hengen mukaan.

Kun ihminen tulee uskoon, hänessä alkaa lihan ja hengen, vanhan ja uuden ihmisen, välinen taistelu. Tämä jatkuu koko ajallisen elämämme. Paavali kuvaa tätä taistelua kirjeessään roomalaisille. (Room. 7:14-25) Hän kirjoittaa: ”Sillä tiedän, ettei minussa, se on minun lihassani, asu mitään hyvää” (j.18). Vanha ihminen on kuollut, hengellisesti kuollut, ja sellaisena pysyy. Se ei kuitenkaan ole toimeton: se saa aikaan kaikenlaisia pahoja hedelmiä. Paavali luettelee niistä haureuden, saastaisuuden, kiihkon, pahan himon, ahneuden, vihan, kiivastuksen, pahuuden, herjauksen, häpeällisen puheen ja valehtelun. Mikä kauhistuttava luettelo!

Apostoli sanoo kuitenkin, että uskovat ovat riisuneet pois vanhan ihmisen. Kuinka niin? Vanha ihminen ei enää hallitse heitä: ”Mutta te ette ole lihan vallassa, vaan Hen-

gen, jos kerran Jumalan Henki asuu teissä.” (Room. 8:9) Pyhä Henki ja Hengen luoma ja ylläpitämä uusi ihminen, uusi luomus, hallitsee heitä. Totta on, että tämän elämän aikana emme kokonaan saa riisuttua vanhaa ihmistä, sillä perisynti ja sen aiheuttamat heikkoudensynnit ovat uskovissa vielä jäljellä.

Uskovan tuleekin harjoittaa tätä vanhan ihmisen poisriisumista koko ajallisen elämänsä ajan: ”Teidän tulee panna pois vanha ihmisenne ... ja uudistua mielenne hengeltä ja pukea päällenne uusi ihminen, joka Jumalan mukaan on luotu totuuden vanhurskauteen ja pyhyyteen.” (Ef. 4:22-24)

Samalla kun riisumme vanhaa ihmistä, pukeudumme uuteen ihmiseen, jolla on toisenlaiset hedelmät. Näistä Paavali mainitsee armahtavaisuuden, ystävällisyyden, nöyryyden, sävyisyyden, pitkämielisyyden, toinen toisensa sietämisen, anteeksiantamisen, rakkauden. Nämä hedelmät vaikuttaa meissä Pyhä Henki. Siksi Raamattu sanookin niitä Hengen hedelmiksi.

Pyhän Hengen uudistava työ on uskovassa käynnissä, ja se on kesken. Henki vaikuttaa meissä uudistuksen armonvälineiden, evankeliumin sanan ja sakramenttien, välityksellä. Evankeliumi, hyvä sanoma syntien anteeksisaamisesta Kristuksen tähden, uudistaa ja pyhittää uskovaa. Käyttäkäämme siis ahkerasti sanaa ja sakramentteja, jotta Pyhä Henki saisi meitä runsaasti siunata evankeliumilla ja näin uudistaa meitä yhä suurempaan Jumalan kuvan kaltaisuuteen. Hän vie kyllä työnsä meissä päätökseen!

Risto Relander

LAPSILLE

Peitailua

”Silmä, silmä, nenä suu…” Eevi seisoi vanhempiensa makuuhuoneessa suuren peilin edessä. Hänellä oli tapana leikkiä peilikuvansa kanssa silloin, kun hänellä ei ollut muuta tekemistä. Mutta nyt hän tunsi itsensä jo niin isoksi, että piti huolen siitä, ettei kukaan olisi näkemässä. Olisi liian noloa, jos joku yllättäisi hänet juuri kun hän olisi syventyneenä peilimaailmaansa.

Peilin kanssa Eevi oli keksinyt vaikka minkälaisia kokeiluja. Yksi vanhimpia oli oikeakätisyys-leikki. Eevi oli vasenkätinen, joten häntä toisinaan kiehtoi ajatus, miltä hän näyttäisi, jos tekisikin asiat oikealla kädellä. Ihan kaikkeen ei siinä leikissäkään pystynyt, kuten kokeilemaan oikealla kädellä kirjoittamista. Sen sijaan hän välillä kirjoitteli kirjeitä peilin kautta, jolloin kaverit joutuivat lukemaan takaperin hänen terveisensä – paitsi jos älysivät hekin käyttää peiliä. Eevi jäi hetken miettimään asiaa. Hän ei muistanut, oliko hän koskaan tiedustellut asiasta kavereiltaan. Hän päätti, että joskus kysyisi asiasta.

Samalla hän muisti, että oli pienempänä toivonut, että hänellekin kasvaisi siivet selkään niin kuin enkelille. Aluksi hän oli halunnut olla lintu, mutta oli sitten päättänyt, että kädet olisi kuitenkin kiva pitää. Silloin hän oli pyörähdellyt peilin edessä ja yrittänyt katsoa, olisiko hän nähnyt ehkä vilausta pienistä siivenaluista. Eeviä hymyilytti. Tietenkin hän nyt jo tiesi, ettei ihmisille siipiä kasva. Mutta yltäisikö hän näkemään peilistä selkänsä olkansa yli? Hän päätti kokeilla. Samallahan sitten tulisi varmistettua päivän siipitilanne, Eevi hymähti itsekseen. Käännähti ympäri… ja melkein kiljaisi yllätyksestä.

Äiti makasi sängyllä ja katsoi häntä hymyillen takaisin. Äiti oli ollut päiväunilla, kun Eevi oli tullut huoneeseen ja jostain syystä hän ei ollut lainkaan huomannut tätä. – No hei Eevi, äiti sanoi, Toivottavasti en häirinnyt sinua pahasti. Heräsin juuri. – Eevi pudisti vain päätään, eikä saanut sanottua mitään. Hän oli juuri säikähtänyt pahan kerran ja sitä paitsi tilanne oli hänen mielestään aivan liian nolo! – Ei sinun tarvitse häpeillä peilin kanssa tutkimista, äiti aavisti Eevin ajatukset. – Minäkin teen sitä aika usein, vaikka olenkin jo aikuinen. Sinulla kuitenkin on vielä enemmän mieliku-

LAPSILLE

vitusta kuin minulla, luulisin. Eevi kohautti olkapäitään. – Mitä sä sitten teet? hän kysyi. Äiti nauroi. – Kai minä useimmiten lasken otsapoimuja! Olen siinä aika hyvä. Äiti nosti kulmiaan ja hänen otsalleen ilmestyi kolme poikittaista juovaa. Eevi oli toki äidin otsapoimut nähnyt, mutta nyt hän laski ne ensimmäisen kerran. – Oletko sinä laskenut omasi? äiti kysyi. Eevi kääntyi katsomaan peilikuvaansa ja nosti kulmansa niin ylös kuin pystyi. Otsalle ilmestyi haalea aalto, joka kulki hieman kulmakarvojen yläpuolella. – Aijai, sinun täytyy hämmästellä luomakunnan ihmeitä ja Jeesuksen rakkautta vielä pitkään, ennen kuin pääset kunnolla poimuilemaan, äiti tuli Eevin viereen peilailemaan.

– Käyttiköhän Jumala peiliä, kun hän loi ihmisen omaksi kuvakseen? Eevi pohti ääneen. Äiti hymyili Eevin ajatukselle ja vastasi hellästi: – Jumalan kuva ihmisessä ei tarkoita, että Jumala on meidän näköisemme. Jumala ei siis varmastikaan käyttänyt peiliä, vaan niin kuin Raamattu sanoo, maan tomua ja antamaansa elämän henkeä. Aadam ja Eeva tunsivat Jumalan ja elivät hänen yhteydessään ihan puhuen hänen kanssaan. Sitä Jumalan kuvana oleminen oikeastaan on. – Mutta emmehän me näe Jumalaa ja teemme syntiäkin? Eevi ihmetteli. – Niin. Sen jälkeen, kun Aadam ja Eeva lankesivat syntiin, Jumalan kuva meissä turmeltui. Se on hämärtynyt niin, että emme enää synnin vuoksi pysty käsittämään Jumalaa kuin alussa paratiisissa.

Eevi katsoi kuvaansa peilissä: – Harmi, hän mietti. Olisi niin paljon kysyttävää taivaan Isältä. – Mutta tiedätkö Eevi, Jumalan tahto ei ole, että me olisimme hänestä erossa. Tulehan, niin näytän.

Äiti vei Eevin olohuoneeseen ja näytti seinällä olevaa ristiä, johon oli kuvattu Jeesus ristiinnaulittuna. – Katsos, Jumala tuli Jeesuksessa myös tosi ihmiseksi ja koska hänessä ei ole syntiä, niin hän on myös tosi Jumalan kuva. Eevi katsoi ristiä: – Ja kuitenkin ihmiset rikkoivat hänetkin. – Totta, äiti sanoi, mutta se oli Jumalan tahto, että Jeesuksen kuolema sovittaa meidän syntimme. Jeesuksen kautta Jumala meissä alkaa palautua se kuva joka kauan sitten meni rikki paratiisissa. – Niinkö? Eevi hämmästeli. – Kyllä, äiti vakuutti, kun sinut kastettiin, niin Jumala loi silloin sinuunkin uuden elämän uskon kautta.

(jatkuu seuraavassa Luterilaisessa)

Markus Mäkinen

Sana ja kuvat yhdessä!

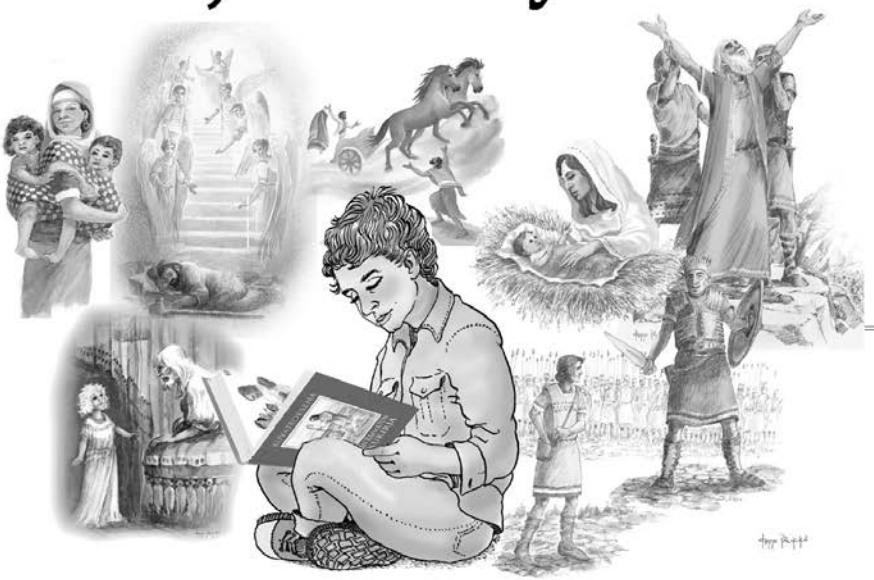

Tekstit uudesta raamatunkäännöksestä (STLK 2017), joka perustuu tarkasti alkukieliin.

Vanha ja Uusi testamentti yhtenä kirjana, johon on valittu pyhäkoulussa opetetut Raamatun kertomukset tapahtumajärjestyksessä. Kirja sopii hyvin lapsille ja nuorille. Se antaa kokonaiskuvan Jumalan työstä ihmiskunnan historian eri vaiheissa. Teksti on suurikokoista (13p), joka sopii sekä nuorille että iäkkäille. Kuvituksena on yli 350 Kimmo Pälikön maalausta ja piirrosta, jotka täydentävät Raamatun tekstiä tapahtumia kuvaten. Kirjassa on 576 sivua ja kestävät muovitetut kannet. Valmistuu kevääksi 2019.

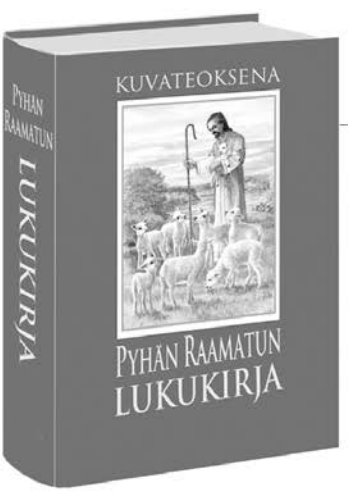

PYHÄN RAAMATUN LUKUKIRJA

Waltherin kotihartauskirja

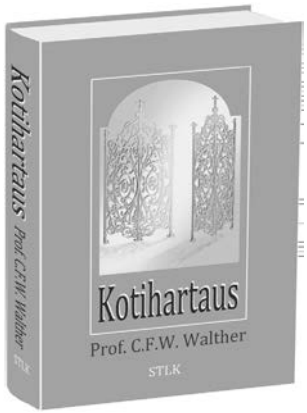

Tämän kirjan välityksellä pääsemme tutustumaan siihen, millaista aito luterilainen kristillisyys oli 1800-luvulla. Voimme verrata omaa uskoamme siihen uskoon, jota tri C.F.W. Walther julistaa, ja tehdä parannusta siinä, missä on aihetta.

Kirjasta välittyy vakava huoli siitä, että kuulija on todellisessa synnintunnossa ja ettei hän etsi tilaansa muuta lohdutusta kuin sitä, mikä tulee uskosta siihen täydelliseen lunastukseen, jonka Kristus on hankkinut jokaista varten lunastustyöllään.

Walther julistaa terävästi Jumalan lakia, niin ettei lukija voi jäädä sen edessä tunnottomaksi, vaan joutuu tunnustamaan itsensä iankaikkisen kadotuksen ansainneeksi syntiseksi Jumalan edessä. Mutta Walther avaa pääsyn lain alta evankeliumin suojaan ja siinä Jumalan ihanaan, ilmaiseen armoon. Evankeliumi parantaa ne haavat, jotka lain ankara ruoska löi meihin, ja antaa tilalle hyvän omantunnon kaikkien syntiemme anteeksisaamisessa Kristuksessa.

Samalla kirja ohjaa meidät rakentamaan uskomme erehtymättömälle Jumalan sanalle, Pyhälle Raamatulle. Lukijan usko lujittuu, eikä sen tarvitse horjua ihmisten mielipiteissä eikä jäädä kysymään kiusaajan kysymystä: "Onko Jumala todella sanonut?" Raamatun sana kestää, ja sen kanssa saamme turvallisesti astua viimeisenä päivänä Jumalan eteen ja kiittää häntä ikuisesti. Kovakantinen kirja tulee myyntiin ennen joulua 2018, Siinä on yli 800 sivua,

STLK:n Kristinoppi maailmalla

Lukijoitamme saattaa kiinnostaa, että Kristinoppimme on levinnyt laajalle maailmalle erikielisinä painoksina.

Venäjän kielellä siitä on otettu kaikkiaan kuusi painosta, viimeinen vuonna 2006, 68. tuhat. Vuonna 1992 se ilmestyi viroksi, 1994 latviaksi, 1998 liettuaksi, 1999 englanniksi, 2008 ruotsiksi ja 2013 igboksi. Igbon kieltä puhutaan Imon osavaltiossa Nigeriassa. Ukrainaksi se ilmestyi 1995 Kanadan luterilaisen kirkon kustantamana.

Rukouksemme on, että tämä todistuksemme voisi kantaa hedelmää monissa sydämissä ja vahvistaa Kristuksen kalliisti lunastamia sieluja evankeliumin totuuden autuaallisessa tuntemisessa. MS

Talvileiri

Oriveden Siitamajalla 22.-24.3.2019

Teema: Herra, avaa huuleni!

Ohjelma

Perjantai 22.3.
16.30 leirin avaus ja lauluja (MM)
17.00 päivällinen
18.00 oppitunti: Evankeliumi luo elämän: kiitos nousee eläviltä huulilta (MM)
19.00 iltahartaus: Ps. 30: 1–6 (KN)
20.00 iltapala

La 23.3.
8.00 aamupala
9.00 aamuhartaus: Ps. 108:1–5 (MM)
9.30 oppitunti 1: Evankeliumi antaa aiheen: rukous, joka on Jumalalle mieleen (RR)
11.30 virsitunti (VH)
12.00 lounas
13.00 oppitunti 2: Evankeliumi antaa sanat: kerron Jeesuksesta muillekin (KN)
15.00 päiväkahvi
16.00 raamattutunti: 2 Moos. 15 (MM)
17.00 päivällinen
18.30 Siionin kanteleen lauluja (KN)
19.00 iltahartaus Ps. 19:8-10 (EB)
20.00 iltapala
ohjelmaa nuorille (EB)

Su 24.3.
8.00 aamupala
9.00 aamurukous (RR)
11.00 ehtoollisjumalanpalvelus (liturgia: VH, saarna: MM)
12.20 lounas

Ilmoittautuminen pastori Markus Mäkiselle pe 8.3. mennessä, markus.makinen@luterilainen.com, 040 752 1156. Leirimaksu on koko ajalta aikuisilta 60 € tai 30 €/päivä. Lapset, opiskelijat, yksinhuoltajat ja työttömät puoli hintaa. Ilmoitathan myös mahdolliset erityisruokavaliot.

Muistutus Luterilaisen tilaajille:

Vuosi on jälleen vaihtunut. Muistutamme siis kaikkia Luterilaisen kestotilauksen vuosimaksusta: muistattehan huolehtia lehden maksun 25€ tilille FI15 80001700303309 (BIC: DABAFIHH). Kiitos tilauksestanne! - Toimitus

SUOMEN TUNNUSTUKSELLINEN LUTERILAINEN KIRKKO

Toimintatiedot

Helsinki, Fabianinkatu 13 A 1: *Jumalanpalvelus* sunnuntaisin klo 11.00. *HPE ja pyhäkoulu* kuukauden 1. ja 3. sunnuntai (pyhäkoulu jumalanpalveluksen aikana). Poikkeus: ei pyhäkoulua 17.2., ei jumalanpalvelusta 24.3.
Hämeenlinna, Saaristenkatu 22,: *Jumalanpalvelus* su 27.1., 10.2. ja 10.3. klo 16. *Raamattutunnit* kodeissa kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina, tiedot paikasta pastori Vesa Hautalalta.
Joensuu: *Jumalanpalvelus*, HPE la 26.1., 16.2., 9.3., 30.3., 27.4., 11.5. ja 8.6. klo 18.
Jyväskylä, Ansaritie 5 A 21: *Jumalanpalvelus*, HPE su 27.1., 10.2., 24.2., 10.3., 24.3., 7.4., 5.5., 19.5., 2.6. klo 16.00
Kokkola: *Jumalanpalvelus*, HPE pe 1.2, to 21.2., pe 15.3., 12.4. ja to 2.5. klo 18.30.
Kyyjärvi: *Jumalanpalvelus*, HPE pe 15.3. ja to 2.5. klo 14.
Lahti, Rajakatu 7: *Jumalanpalvelus*, HPE su 3.2., 17.2, 3.3., 17.3., 31.3., 7.4. klo 16. *Raamattutunti* to 14.2., 28.2., 14.3., 28.3., 11.4. klo 17.00. Paikasta tiedustelut past. Mäkiseltä.
Pori, Marttala Valtakatu 7: *Jumalanpalvelus* (HPE) su 10.2., 10.3., 14.4., 19.5. klo 16
Seinäjoki: *Jumalanpalvelus*, HPE, la 2.2., 23.2., 16.3., 13.4. ja 4.5. klo 16.
Tampere, Marttala Hämeenpuisto 37A: *Jumalanpalvelus* sunnuntaisin klo 11., HPE kuukauden 2. ja 4. sunnuntai. Poikkeus: ei jumalanpalvelusta Tampereella 24.3. talvileirin takia. (ks. Siitamaja) *Nuorten aikuisten illat:* tiedot pastori Vesa Hautalalta.
Turku, Vähä Hämeenkatu 12: *Jumalanpalvelus*, HPE, la 16.2., 16.3., 20.4. klo 15.
Tyrnävä: *Jumalanpalvelus*, HPE pe 22.2. ja 3.5. klo 15.30.
Vaasa, Kaupunginkirjasto,essee-tila: *Jumalanpalvelus*, HPE la 2.2., 23.2. ,16.3., 13.4. ja 4.5. klo 11.

Pastori Edward Brockwell Ansaritie 5 A 21. 40520 Jyväskylä.
Puh. 050 433 1100.
edward.brockwell@luterilainen.com
Pastori Vesa Hautala Kullervonkatu 1-3 D 95, 33100 Tampere,
Puh. 040 844 5368.
vesa.hautala@luterilainen.com
Pastori Markus Mäkinen Siltavoudintie 1 B 16, 00640 Helsinki.
Puh. 040 752 1156.
markus.makinen@luterilainen.com
Pastori Kimmo Närhi Luhtikatu 3 A 6, 15500 Lahti.
Puh. 040 7567 659.
kimmo.narhi@luterilainen.com
Pastori Risto Relander, Välenojankatu 7 A 17, 05880 Hyvinkää.
Puh, 040 5741887

www.luterilainen.com
www.pyhäkoulu.fi

LHT-Posti Oy
Posti Green

Sisällys:

Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän loi hänet. (1 Moos. 1:27), Martti Luther.....2
"Nyt kuin kuvastimesta", MM.....3
Valitun rouvan terveisiä/Ps.17:16.....4
Mitä "Jumalan kuva" tarkoittaa?MM.....6
Kristillisestä maailmankuvasta, MS.....8
Viimeinen Jumalan luomista, RR.....10
Ihmisen kuolemattomuus, KN.....13
Jumalan kuva ja syntiinlankeemus; KN.....14
Jeesu, tosi Jumalan kuva; EB.....17
Kotihartauden äärellä - pastori Markku Särelän haastattelu, MM.....22
Hartaus, RR.....24
Lapsille, Peilailua, MM.....26
Ilmoituksia ja kirjoja.....28-29
Toimintatietoja.....30-31
Kansi: ”Jumalan kuva”, Kimmo Pälikkö

Seurakuntien tilinumeroita: Tampere: FI74 5700 0220 0405 23, Helsinki: FI75 1270 3000 0189 73. Luterilainen-lehti, tilausmaksut ja lahjoitukset Luterilaiselle: FI15 8000 1700 3033 09. Kirkkokunta: 1) FI86 2205 1800 0215 59. Pyydetään merkitsemään viitenumerot seuraavasti: kotimaan työ 4200, ulkolähetys 7003, opintorahasto 7100. 2) Kirjamyynti FI44 8000 1801 4770 85.

Julkaisija: Suomen Tunnustuksellinen Luterilainen Kirkko.
Tilaushinta 2019: Kotimaassa 25 e vuosikerta, ulkomaille 35 e
Toimitus: Päätoimittaja: Markus Mäkinen, Siltavoudintie 1 B 16, 00640 Helsinki, puh 040 752 1156, markus.makinen@luterilainen.com
Taitto ja kuvitus: Kimmo Pälikkö.
Lehden tilaukset, osoitteenmuutokset ja laskutus: seppo.sarela@luterilainen.com, puh. 045-145 8600. Jos se ei ole mahdollista, niin muutokset voi antaa puhelimitse päätoimittajalle.
Tilausmaksut, Luterilainen-lehden pankkitilille no.: FI15 8000 1700 3033 09
Kirkon internet-sivut: www.luterilainen.com

Hinta 4 euroa

Viestipaino, Tampere